

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.—
četrt leta 2-50
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h

„ „ „ dvakrat . . . 12 „

„ „ „ trikrat . . . 10 „

za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Zadnje pomaknjenje šol iz nižjega razreda v višji plačilni razred.

(S Stajerskega.)

Če pomislimo, pravzaprav nismo niti kaj drugega pričakovali kakor je prišlo. Vendar, ko je prišlo — pomaknjenje namreč — nam je nehote napolnila srce bridka jeza, seveda nam, ki nismo bili pomaknjeni, in izmed teh zopet tistim bolj, ki smo — najbolj potrebni — ostali v tretjem plačilnem razredu. Srd in gnjev prevzame vsakega treznega mislečega človeka nad tako krivičnim postopanjem. To bi se naj reklo učiteljstvu pomagati?! To se pravi učiteljstvo razdražiti, ga indisponirati za vsako uspešno delo. Ali se je temu čuditi? Saj vendar nismo nadnaravna bitja!

Nemcem vedno siplje, kadar nam kaplja. Nemško šolo nekega mesteca na slov. Stajerskem so, nemški meščani seveda, hoteli pomakniti iz II. v I. plač. razred; da bi pa to lažje storili, so privzeli, kajpada v okrajnem šol. svetu, še okoliško šolo. Tako sta prišli obe v vsem okraju najboljše situirani šoli v najvišji plačilni razred, dočim so vse druge ostale na svojem mestu. Ne s stališča faktilne potrebe se je torej premeščenje izvršilo, temveč iz političkih ozirov. Učiteljstvo prizadetih šol ima na razpolago in izbiri zdravnike, trgovce, peke, mesarje, ima pred nosom razne urade in oblastnike, par korakov do železnice, premog (brez voznine), lekarno itd. itd., a v razredih pa najmanj trideset do največ šestdeset otrok; v okraju pa v tretjem, oziroma drugem plačilnem razredu brez naštetih ugodnosti devetdeset do stodvajset otrok; je to pravica?!

Na tem mestu opominjamo, da naj noben tovariš in nobena tovarišica ne misli, da jim izboljšanje zavidamo; kaj še! Privoščimo jim, saj so potrebni vsi.

Krivičen je krajevni sistem, ki upamo, da pade še letos. Ne moremo pa razumeti predloga dež. odbornika prof. Robiča, ki ga je

šele pred kratkim stavljal v deželni zboru, naj se črta „petka“, predlog, ki bi se moral postaviti že l. 1899. Šole, sedaj pomaknjene v višji plač. razred, so bile pač že davno pred Robičevim predlogom za premeščenje določene.

Sedaj je pač aktualen predlog dež. posl. tovariša Otterja; „Zvezo“ opozarjamo, da bo v tozadevni anketi primerno zastopano slovensko učiteljstvo. Namenoma rečemo „slovensko“, zakaj za nemško učiteljstvo (in nemčursko: glej Sv. Peter pri Radgoni) je v vsej deželi boljše preskrbljeno nego za slovensko. To povejmo tudi zastopnikom tistega ljudstva, ki plačuje enake davke kakor njega nemški so- deželani in katerega deco poučujemo mi: slovenskim poslancem! Povejmo pa to tudi tistim nekolegialnim kolegom, ki še stoje vedno izven stanovskih organizacij. Vsak najprostejši tvorniški delavec in vsak analfabet si da dopovedati in uvidi, da je le v organizaciji spas njegovega stanu: učitelj pa s „c. kr.“ izpričevali nima toliko zavednosti, da bi postal društvenik domačega učit. društva, ki je delavnica, kjer se dela za izboljšanje vseh najraznovrstnejših pedagoških in stanovskih teženj. Sveta jeza zgrabi človeka, ki se žrtvuje fizično in pekuniarno, drugi pa, dostikrat boljše situiran, čaka doma, da mu pade v naročje sad našega dela. Če prezirajo ti našo stanovsko organizacijo, preziram i jaz tebe!

Ni res, če praviš, da ne moreš, ker si preoddaljen, res je namreč, da na leto v najslabših razmerah enkrat do dvakrat lahko obiščeš našo „delavnico“.

Lažeš, ako izostajaš pod pretvezo, da „vse to mnogo stane“; zakaj pomni: brez dela ni jela!

Ni res, če se izgovarjaš, da ti žena brani, zakaj sam si kriv, če si vzel za soprogo dekle, ki nima izobrazbe primerne tvoji.

Lažeš, ako praviš, da imaš obilo dela, zakaj ako ti vzame delo lastnega posestva toliko časa, da ga za stanovske reči ne preostaja čisto nič: pusti učiteljstvo; ako pa živiš od učiteljevanja, veš, kaj moraš storiti.

Lažeš, ako lažeš, da so ti ožji kolegi in kolegije nesimpatične, zakaj svobodna ti pot, pusti nas!

Lažeš, ako trdiš, da se iz političkih ozirrov ne moreš udružiti, ker, ako nisi napreden, nisi napreden iz egoističnih nagibov, učitelj pa, ki ni napreden, je kratkomočno nemogoč — je monstrum.

Lažeš, če se izgovarjaš, da ti učit. društvo ne nudi nobenega duševnega užitka, nobenega razvedrila, zakaj na tebi je, da se društvo preustroji, preosnovi in postane prava pravca „delavnica“.

Nekolegialni kolegi in kolegije! Ali imate še več vzrokov, več izgovorov izogibati se naših delavnic? Da bi bilo dosedanje delovanje društev: Zveze, Verbanda in Bunda brezplodno, vendar ne morete trditi! Ako imajo torej te korporacije uspehe, pa nam povejte, koliko in kaj ste vi za učiteljski stan storili? „In zadnja premetitva šol?“ boste vprašali. To je krivica, storjena nad ogromno večino učiteljstva, to je, kar hočemo, kar moramo odstraniti. Za to in še za mnogokaj rabimo vse moči, vaše in naše; naj bi ne bilo več med slovenskim učiteljstvom „divjakov“. V društvu! je naša parola in „Proč s krajevnim sistemom!“ naš bojni klic!

Brezdomovinstvo.

Do danes se nismo utaknili v boj, ki ga so započeli naši klerikalci proti naši šolski družbi. Bili smo povsem mirni, zakaj menili smo, da so vse le utrinki iz političkega boja obeh jako strastnih in strankarskih strank in da stvar ne bo dobila resnega značaja. Bili bi opravičeni — in kdo bolj bi bil opravičen poseči tu vmes nego učiteljstvo, ki pozna naše meje in ve, kakšno je naše manjšinsko šolstvo, kako ubožni smo na tem polju napram našemu nasprotniku, ki razpolaga z ogromnim kapitalom, da duši nas!

Ne bomo razlagali tu namenoma naše šolske družbe, zakaj nečastno se nam zdi zagovarjati se pred političko strastjo, pred na-

rodnim izdajstvom, pred kulturnim ignoranstvom pred moralno neznačajnostjo. Kdor še ni videl klerikalizma v nagoti, naj si ga ogleda sedaj, ko je sam vrgel proč plašč in krinko, ki je skrival pravo njegovo jedro — brezdomovinstvo!

Učiteljstvo! Obračamo se v tem slovesnem narodnostnem momentu do tebe, da pokažeš slovenskemu narodu, da pojmiš reševati svojo kulturno nalogo. Agitacija, ki se jo poslužujejo naši kulturni nasprotniki že zdavnaj presega mere dostojnosti, moralnosti in poštenosti. Višek so pa slepo-fanatična sredstva naših nasprotnikov zadobila sedaj, ko hočejo s šolstvom uničiti svoje političke nasprotnike, a s tem ne uničujejo njih, temveč uničujejo slovenski narod, uničujejo razvoj in napredek našega manjšinskega šolstva in tako postajajo izdajice lastnega rodu.

Prinašamo tu odlomek protiagitacijskega članka, ki naj priča učiteljstvu in v zgodovini našega lista, kako pojmiyo naši klerikalci reševati vprašanje našega ljudskega šolstva in s kakimi nasprotniki je imelo opraviti učiteljstvo isto leto, ko je slavilo jubilej svojega razvoja. Pod naslovom „Cirilmetodarija“ prinaša „Slovenec“ (št. 29.) tudi sledeče:

„Cirilmetodariji ustanavljajo po deželi podružnice, ki jih vodijo zagrizeni liberalni učitelji in magnati, pošiljajo okoli svoje potovalne učitelje, ki agitirajo za stranko in prireajo veselice, ki imajo namen zbirati ostanke liberalne podeželske klike.

Spričo tega je zdaj za vsakega slovenskega katoličana nastopila sveta dolžnost, da zoper cirilmetodarijo povsod, kjer se kaže, z vso silo nastopi in naša izobraževalna organizacija mora svoje moči naperiti zoper ta nov način organiziranja pobite liberalne garde.

Za naše kmečko ljudstvo velja tole: Cirilmetodarija je protinarodna in strup za narodno idejo! Kaj bodo liberalci slovenskega kmeta narodnosti učili! Slovenski kmet, če je krščanskega in ljudskega mišljenja, je že samo vsled tega naroden, zato ne rabi poduka o narodnih stvarih od stranke, ki ne ljubi ljudstva! Liberalni frakariji, škrieci in škribenti naj same

LISTEK.

Miroslav Žebre.

Nov grob se je zopet zaprl, in v njem počiva naš tovariš, 29 letni Miroslav Žebre iz Skaručne. Umrli je po kratki, a mučni bolezni, na vnetju možganske mreže. Dne 22. januarja t. l. je moral do smrti utrjen prenehati poučevati, a že čez 6 dni so zvonovi oznanili njegovo smrt, ki je s kruto silo vzela možarrednika dvema deklicama v nežni starosti 3 in 6 let in plakajoči soprogi. „Verjeti nisem mogel,“ je zatrjeval slehrni tovariš, „da je umrl Žebre, on, ki je bil tako utrjen, da je sredi zime bos po vodi lovil ribe“. In še, ko sem ga gledal na mrtvaškem odru, sem si mislil: „Žebre le spi“. Da — spi za večno.

Na dan pokopa, dne 30. januarja, je bilo vreme, da se ni dalo skoro nikamor priti po cesti, a navzlic temu so spremljali Žebreta mnogobrojni pogrebci iz Skaručne in Vodice.

Tovarišev in tovarišice je bilo 14 in okrajni šolski nadzornik Fr. Gabršek. Po cerkvenih molitvah so mu v cerkvi zapeli pevci „Lire“ iz Kamnika in trije tovariši „Usliši nas Gospod“ in „Nad zvezdami“, na grobu pa „Bla gor mu“. Pokrila je gruda krsto, a ostalo je gorje v družini.

Rajni je bil rojen l. 1881. v Brežicah, maturiral je l. 1900, služboval torej še ni 10 let — družina ostane nepreskrbljena. Žebre je bil dober prirodoslovec; vedel je marsikaj iz prirode, ker jo je bistroumno opazoval. Tudi dober lovec je bil in prav dobro je znal živali podmašiti. Njegovo stanovanje in tudi šolska soba sta bila bogata raznih ptic in čveteronožcev. Ukvarjal se je tudi uspešno z vrtno in perutnino. Ljudstvo ga je ljubilo, ker je obdeval domače z njim, kot tovariš je bil povsod priljubljen. Njegova mati je umrla pred 27 leti in stara mati pred 8 leti na isti dan, t. j. na dan 28. januarja.

Daljšega slavospeva Ti ne bom pel, dragi rajni tovariš; dovolj je, da si bil skoro celo desetletje učitelj, in s tem je povedano več,

kot v najdaljšem nekrologu. Mlad si končal tek življenja, delal si vedno zvesto za svoje ljudstvo, zato spavaj mirno!

G.

Pisma iz onstran groba.

Piše pokojni Alfron Voljniš, priobčuje Florijan Švon.

I.

Dragi!

Obljuba dela dolg.

Ko sem še taval po zemlji kot pojav, ki se imenuje človek, sem Ti bil obljubil, da se Ti javim s transcendentalnih cvetočih livad, ako prej umrjem kakor Ti. Da Te prepričam, da še živim, akoravno sem pred sedeminsemsetimi dnevi umrl, Ti napišem dolgo pismo, obstoječe iz dvakrat sedem in še in še pisem, v katerih se bom potrudil, da Ti dokažem, da je vesoljstvo vse v sebi obsegujoča, vse v sebi izpopolnujoča enota, ki se razvija iz sebe vase.

V prirodi je vse minljivo, je vse hipno in vendar vse večno, neminljivo, stalno. Minljive, hipne, ponavljajoče so le snovne oblike, ki so kalup, v svrhu stalnega neminljivega, večnega „bit“, kateri zadobi v tem razpadajočem kalupu svojo stalno obliko ali formo.

In glej, dragi prijatelj Švon, ta moj „Jaz“, ki je bil nekdaj v snovni obliki telesa, še eksistuje. Če je odpadlo od mojega „Jaz“ tridimenzionalno človeško telo liki lupina, ki odpade od godnega piščeta, ni zaraditega razpadel v telesu tudi moj notranji „Jaz“.

Vedi, da kot enota sem bil, kot enota sem in ostanem.

Ker se svojega „Jaz“ zavedam, živim. Živim sedaj, in ta sedaj je večni, brez pričetka in konca.

Ura bije v cerkvenem stolpu ravno polnoč, ko Ti pišem prvo pismo kot enoten del enotnega, dolgega pisma. To je ravno prikladen čas, ko tiha noč diha svojo čudodelno moč v vaše od skrbi in toge utrjene in od težkega dnevnega boja onemogle duše.

sebe narodno vzgoje, preden gre do narodnost učiti druge. Samo ena narodna misel je: krščanska ljudska misel! Liberalci narodno ne morejo misliti, ne delati, ker so sovražniki kmečkega ljudstva in njegovih nazorov. Liberalizem zna narod samo izdajati in cirilmetodarija je zgolj agitacijsko sredstvo za liberalizem. Na Slovenskem je narodno delo mogoče le na katoliškonarodnem temelju in na temelju demokratizma. Narodno delo se je začelo šele, ko so prišli na vrh moške vere in ljudstva; narodno delajo zastopniki Vseslovenske Ljudske Stranke, ki so prvi začeli za narodno enakopravnost Jugoslovani, dočim so se naši liberalci vezali z nemškimi plemenitimi in vlado. Ko bodo povsod neomejeno zavlada načela, ki jih S. L. S. zastopa, bo tudi naše narodno vprašanje popolnoma rešeno in najbolj dela za narod, kdor dela, da se uveljavi povsod katolištvo in demokracija.

Cirilmetodarija pa je čisto navaden pesek v oči. V njej naj se zbirajo dekadentni puhloglavi liberalni trški napolizobraženci in liberalno uradništvo, slovensko ljudstvo pa se je bo ogibalo, kakor se ogiba liberalizma povsod drugod. Vse naše organizacije, nabožne in posvetne, zlasti pa našo cvetočo fantovsko in deklislo, je treba zdaj mobilizirati zoper poizkuse cirilmetodarstva! Kakor smo pomedli z ostalimi liberalnimi organizacijami, tako bomo tudi s to. Naše ljudstvo bo darovalo za narodne namene v naš obrambni sklad in bo vstopilo v našo obrambno organizacijo, ki v kratkem začne delovati in za katero so vse predpriprave gotove.

Kdor za cirilmetodarijo le en vinar da, podpira liberalizem in ne more biti več pristaš katoliških in ljudskih načel, marveč se pokaže za nasprotnika vernega Slovenstva.

Ločitev povsod, boj povsod, povsod odločnost in neprizanesljivost zoper liberalne ostanke! Veselo bojno razpoloženje zopet veje po naših poljanah, orožje se zopet ostro brusi, duhovi se zopet živo krešejo! Tako mora vedno biti in ostati, da se ne polenimo. S cirilmetodarijo pa na prag, ker za cirilmetodarijo v slovenskem ljudstvu ni več prostora!

Vzdržujemo se nadaljnega komentarja, ker itak pojmi vsak učitelj pomen teh besedi in ve, kaj mu je sedaj storiti in kaj je sedaj naša moralna dolžnost. Vemo, da vam gmotno stanje ne dovoljuje priskočiti tudi gmotno v izdatni meri na pomoč, toda tudi malenkosti so tu pomembne — tem izdatnejše naj pa zaleže naša beseda, s katero pokažimo, da se našim brezdomovincem ne bo posrečil ta načrt! Dixi.

Literarna zgodovina narodnega gospodarstva.

Izbrani eseji.

Spisal F. L. Tuma.

Kaj je narodno gospodarska veda.

(Konec.)

Starešina sedaj živečih angleških teoretikov, Alfred Marshall, profesor na slavnoznem vseučilišču Cambridge, izvaja v uvodu svojih Principles of Economics: Political Economy ali Economics se peča s študijem človeka v svojem vsakdanjem gospodarskem opravilu. Raziskuje zlasti tiste individualne in socialne pojave, ki stoje v posebni zvezi z vprašanjem,

kako si priborimo in kako rabimo sredstva, ki so potrebna v blaginjo. Tako je z ene strani študij o bogastvu in z druge, važnejše strani, veja v splošnem študiju človeštva.

Glavar današnje francoske ortodoksne šole, nasprotnik vsakega podržavljenja in zato hud protivnik tako državnega, občinskega kakor radikalnega socializma, profesor pariške univerze Paul Leroy-Beaulieu, odgovarja na vprašanje o narodnem gospodarstvu, da je znanost, ki konstatira glavne zakone, odločujoče za človeka, da producira in uživa dovolj različnega dobrega (pour la production et la jouissance des différents biens) česar mu narava ne nudi zastoj in prostovoljno.

Duševni vodja nasprotne francoske šole, ki se naslanja na gotove nemške in avstrijske smeri, pariški profesor Charles Gide pravi, da proučuje politična ekonomija kot taka spontano razmerje, ki se pojavlja med človekom, živim v masi, kakor razmerja, ki se pojavijo v kakršnikoli organizirani skupini; po citatu teoretika francoske revolucije Montesquien jih imenuje „potrebna razmerja, ki izvirajo iz narave stvari samih“. Ona noče ničesar presojati, niti z moralnega niti s praktičnega vidika, ampak samo objektivno razlagati. Tako se kaže še najbolj kot „science naturelle, exacte“.

Italijanski teoretik Vilfredo Pareto, sedaj profesor na francoskem vseučilišču v Lausanne, imenuje to znanost še odločnejše v zadnjem smislu: une science naturelle, comme (kakor) la psychologie, la physiologie, la chimie etc.

Profesor na katoliškem vseučilišču v d'Angers, jezuit Antoine, imenuje politično ekonomijo znanost, ki išče zakone o uravnanju človeškega delovanja tako v razmerju do materialnega kakor socialnega interesa.

Tako smo zadeli na drugi ekstrem, popolnoma nasproten načelu gospodarskega liberalizma klasične angleške šole, karakteriziran po besedi socialen; Antoine imenuje svojo učno knjigo Cours d'Economie Sociale, imenovani Charles Gide je spisal poleg svoje glavne knjige še posebno Economie Sociale, ki ji je pridelal še drugi naslov Les Institutions du Progrès Social au début (početku) XXe siècle. Skoro petsto strani broječa knjiga je izšla predlanskim v tretji izdaji.

Ta struja sicer nikakor ni nova. Že koncu sedemdesetih let minulega stoletja so predlagali posamezni nemški profesorji, naj se rajši sprejme ime socialna ekonomika kakor politična ekonomija. Vendar se ni mogla na Nemškem posebno udomačiti, ali kakor vse kaže, ima pristaše tudi v mlajši profesorski generaciji. Profesor Sieveking, severni Nemec, se je podpisal na razpravi Die Kernpunkte der Reichsfinanzreform, ki je izšla letošnje poletje v Berlinu, kot ordinarij der Sozialökonomie an der Universität Zürich.

Splošno pa moremo reči, da pomenja struja nemških profesorjev, poznana pod imenom historično-etična šola, nekako srednjo pot med tema obema ekstremoma. Vsekakor gre oficialni pruski učenjak Gustav Schmoller še nekoliko naprej in imenuje narodno gospodarstvo „staatswissenschaftlichen Kollektivbegriff“ tako kakor državo, narod, družbo, cerkev in podobne socialne organizme, zakaj narodno gospodarstvo je das als Ganzes gedachte und wirkende, von dem einheitlichen Volksgeist und von einheitlichen materiellen Ursachen,

beherrschte System der wirtschaftlich-gesellschaftlichen Vorgängen und Veranstaltungen des Volkes.

Profesor Conrad v Halle ob Sali imenuje narodno gospodarstvo die gesamte, planmäßige Tätigkeit eines Volkes zur Befriedigung seiner Bedürfnisse in vedo, ki se peča sistematično z vzroki in učinki prikazni gospodarskega življenja kakega naroda, ki jih izkuša razodeti po svoji notranji organski zvezi — to vedo imenuje narodno gospodarsko znanost ali nacionalno ekonomijo.

Dunajski profesor Evgen Philippovich, pač tudi v tujini najbolj znan avstrijski učenjak te stroke, imenuje narodno gospodarstvo zeitliche (geschichtliche), räumliche (durch Volks- und Staatsgrenzen abgesteckte) und geistige (durch gleichartige Bildung, Sitte und Recht bestimmte) Vereinigung der im Verkehr miteinander verknüpften Wirtschaftseinheiten.

Pri tem vidimo vseskozi, da se razlikuje narodno gospodarstvo, politična ekonomija od privatne ekonomije. Prva opazuje gospodarstvo naroda kakor se kaže kot enoten pojav; druga kaže samo obrat in tehniko različnih obrtnih strok, kakor trgovine, poljedelstva, gozdarstva, obrti itd. To razliko je preciziral popolnoma točno že Benedikt Weber v letu 1813. Isti je razdelil tudi politično ekonomijo na dva osnovna dela, teoretičnega in praktičnega.

Teoretični del politične ekonomije se bavi z osnovnimi načeli in pojavi gospodarskega življenja, kakor o produkciji in konsumu, o njih organizacijah in različnih principih poslednjih, o človeštvu kot gospodarskem faktorju, o njegovi pomnožitvi in padanju, o zemlji itd.

Praktični del, tudi narodnogospodarska politika zakon, razmotriva v glavnem razmerje države in zakonodaje napram narodno gospodarskemu življenju. Ali ne v jurističnem zmislu, ampak v teoretično-politiškem, t. j. raziskuje njih učinke in presoja njih smotrenost. Trgovska, obrtna politika spada le sem; organizacija borze, denarja itd.

O mnogih vprašanjih si znanstveniki do danes še niso edini, ali naj privzamejo v teoretični ali praktični del. Časih je tudi nemogoče, odločiti se v to ali ono stran in potem je odvisno največ od samovolje avtorja, kako si razdeli svojo snov. Nekateri pa tudi razlike več ne delajo. Med poslednje spada zlasti Schmoller v Berlinu.

Da izpolnimo, to kar obljublamo v pričetku razprave, se nam je dotakniti še vprašanja metode, zaradi katere se je dvignilo na tem znanstvenem polju že toliko prahu.

Logika, ki se tako ponosno imenuje znanost vseh znanosti, nas uči dveh metod opazovanja: induktivne in deduktivne. Induktivna ali narodna metoda prihaja do svojih konkluzij po opazovanju, iz observacije generalizira; deduktivna ali izvodna, mnogo bolj abstraktna od prve in starejša od nje, prihaja iz generalizacije do observacije.

Dasi je le redkokdaj mogoče obe metodi strogo ločiti, marveč prehajata druga v drugo že zato, ker involvira vsaka indukcija velik del dedukcije, je vendar pri nekaterih znanostih ena metoda tako pretežna, da je druga potisnjena daleč nazaj.

Ako si predočimo bistvo obeh metod, nam je lahko spoznati, da bo govoriti o strogi dedukciji samo tam, kjer se da sklepati na resnico in rezultat iz nepobitno danih momentov,

ki jih takorekoč konstruiramo, popolnoma nezavisno od našega specialnega naziranja in naših nagnjenj. Semkaj spada aritmetika; geometrija; čisto matematično-konstruirajoči nauk gibanja itd. Ta metoda je obenem aksaktna v pravem pomenu besede.

V takem razmerju med rezultatom in danimi momenti pri narodnogospodarski vedi ne more biti govora; iz enostavnega razloga, ker je mogoče največkrat dati tem posameznim elementom, iz katerih sestavljamo svoj nauk, raz različnejši pomen in namen; po eni strani zavise od naše volje, naše vzgoje ali tudi direktnih namenov, po drugi strani se izpreminja njih lice tekom časa, pod drugimi šegami in moralnimi spoznanji učinkujejo drugače.

O različnih izvajanjih, ki smo se jih mogli tu samo dotakniti, o vseh strujah in sličnih posameznih posameznostih, ki zahtevajo večje jasnosti in utemeljevanja — na vsako teh nam bo odgovoriti na svojem mestu.

V Londonu, dne 27. novembra 1909.

O možnost tržaških učiteljc.

V četrtek, 3. februarja, so se sestale skoro vse slovenske tržaške učiteljice v društveni sobi, da se pogovore o najnovejšem vprašanju, ki ga je izprožil neki poslanec v mestnem svetu, namreč o možnosti občinskih učiteljc.

Za predsednico je bila izvoljena tovarišica Pakizeva iz Trebč, ki je dala besedo tovaršadinovi. Le-ta se je potegovala za stanovsko svobodo in enakopravnost z moškimi glede poroke ter izrekla, naj bi se tudi učiteljice smele poročati, ne da bi odstopale od šolskega pouka. Preden se je prešlo do glasovanja, je tovaršičeva iz Šklednja prečitala svoj referat, ki se je glasil:

Ko je poslanec Senigaglia izrekel svoj predlog glede možnosti učiteljc, smo bile brezdomno iznenadene vse učiteljice tržaške občine, toliko one, ki jih je predlog vzradostil kolikor one, ki jih je predlog ozlovoljil. Ali v enem smo si bile bržkone edine: v začudenju namreč, da se je dotaknil nekdo onega vprašanja, ki nas samih ni doslej vznemirjalo in da se je zavzel nekdo za nas ženske, ne da bi za to poprosile.

Z ozirom na možnost učiteljc je šolski odsek na magistratu odredil doslej le to, da je društvu ital. učiteljstva oddal v korenito preudarjanje nalog, da reši vprašanje, v koliko bi omožene učiteljice šoli koristile in v koliko bi utegnile šolo obtežiti. „Lega degli insegnanti“ ni še docela rešila kočljivega vprašanja, toda po sestankih, ki so jih imele doslej razne stranke učiteljc, doznavamo, da bo moral slavn magistrat tudi sam temeljito proučiti to zadevo, preden jo odobri.

Med ogromno večino italijanskih učiteljc sta se pokazali očitno dve krepki struji: za in proti poroki.

Ker služimo istemu gospodarju, je neobhodno potrebno, da pokažemo svojo barvo tudi me slovenske učiteljice. Ali ker nas je — v primeri z njimi — le peščica, bi bilo pametno in previdno, da se kolikor možno zedinimo za enoinisto željo, da se združimo med seboj v krožek večine za ono, kar se usojam pred-

Ne misli, dragi, da smo mi tostran groba bogvedi kako daleč od vas. Ne, mi smo z vami, saj preteklost in bodočnost se družita v večni sedanjosti.

Kaj ne, Švon, Ti si mislil, ko nisi dobil od mene nikakega znaka moje eksistence: „Tovariša Afrona Volišina je uničila smrt, on razpada v prah in pepel, bil je in ga ni.“ V enem pogledu si čisto prav mislil. Afron je nekaj bil kot pojav človeka in kot tak ni on več in ne bo taisti Afron nikdar več. „Jaz“ pa vendar sem še in še eksistujem, četudi ne več kot pojav bivšega Afrona, zakaj vedi, da pojav sledi pojavu iz pojava kot nov pojav.

Kako sem se rodil iz zemeljskega pojava v nov, v sedanji tostrani pojav, Ti hočem prav kratko naslikati.

Ko sem umiral in so zadnje moči zapuščale moje telo, si stal ob moji smrtni postelji. Torej si priča, da sem kot človek res umrl. Tvoj prijatelj Afron je bil kot človek le enkrat na zemlji in ne bo ga nikdar več. To dobro vidim sedaj in sem tudi prepričan, da se kot človek Afron ne bom več nikdar rodil.

Veruj mi, da mi ni žal, da sem ostavil hladno zemljo in da razpada moje truplo, truplo bivšega trpinca-učitelja.

Moje rojstvo na tem Tebi nepoznanem svetu pa ni bilo tako lahko, kakor bi si kdo mislil. Dragi Švon, bodi uverjen, da ne bi rad še enkrat na zemlji umiral, da se rodim za ta svet, v katerem se sedaj nahajam. Veliko sem trpel, jako veliko, ker si nisem znal pomagati iz svojega zemeljskega položaja v novo situacijo. Ravno ta nevednost je največje zlo, ki ga človek občuti ob smrti.

Smrt sama na sebi ni nič hudega, ampak je celo nekaj sladkega, ako je človek prepričan, da se začne novo, udobnejše življenje, ko minejo zemeljski križi in težave.

Ko sem čutil, da ugaša luč mojega življenja, sem se tresel na vsem svojem zemeljskem životu. Prav dobro sem se zavedal zadnjega srčnega udarca. Rad bi bil pogljal utripanje srca, toda nisem bil več zmožen. Vsi udje so mi bili odpovedali. Strašna tema je legla krog mene po zadnjem udarcu. Rad bi

bil odprl trepalnice, ki so lezle na moje oči, ali zaman. Slišal sem, ko si rekel: „Zaspal je mirno v Gospodu.“

Nehote sem se prestrašil Tvojih besed, zakaj večno se ločiti od svojih dragih, to je grozen udarec. Čutil sem, kako pojemajo moje moči. Tudi jok poleg mene je ponehoval, znak, da mineva Afron v solzni dolini.

Momentano se nisem zavedal ničesar več zemeljskega. Vsi zemeljski pojavi so izginili. Bil pa sem vedno še samozavesten. Želel sem, da bi preminula tudi moja samozavest, da izgine v absolutni nič moj „Jaz“. Toda luč samozvesti ni hotela ugasniti niti za trenutek. Moja samozavest je bila brez bolečin in brez volje. Zavesten sem si bil le kot točka, ki nima nikake dimenzije in vendar ni hotel ugasniti moj „Biti“. To je bil boj med biti in nebiti. Tu sta si dali roke smrt in rojstvo; pojavu je sledil nov pojav.

Vse malopomalo se je pričela širiti moja samozavest. Pričela se je v meni zbujati volja po „Biti“. Ali krog mene je ležala neprodorna

črna tema, ki je zijala kot brezno večnega propada. Od nikoder nobenega žarka pomoči. Sam, tako sam sem bil kakor utapljaljoči se mornar na brezkrainem, odprtem morju.

Neprodorna noč krog mene in grobna tišina v meni, to je bil moj „Jaz“ v budoči samozavesti.

Volja po „Biti“ me je dvigala polagoma iz črne noči, iz groznega prepada „nebiti“. Stopnjevala je kakor sem propadal kot človek, tako sem se zopet prebujal.

Kakor v temni, brezvezdni noči nastaja jutranji mrak, tako se je pričel dan mojega novega življenja. Gotovo porečeš, dragi Švon: „Siromak, veliko si prebil!“ Ne motiš se, dragi prijatelj, to so bili hudi boji med biti in nebiti, a zdaj je vse pozabljeno.

Ura bije eno čez polnoč in petelin se vdruči očlaš, zato končam svoje prvo pismo. Pozdravlja Te

Tvoj nekdanji zemeljski tovariš

Afron.

lagati. Jaz sem to vprašanje po možnosti vsestransko preračevala, a navzlic temu ne zahtevam, da se pokorite brez prepričanja mojemu mnenju. Svoj predlog hočem staviti ob zaključku na neprislusilno glasovanje.

Moj prvi vzklík, ki se ga upam izreči na račun tega zanimivega vprašanja, je: proč s poroko! Smoter našega poklica bodi tudi nadalje ko doslej šola in pouk! Kdor se pa odreka temu smotru, zamenjuje ga z drugim — ki ni baje nič manj vzvišen — ta naj se z vso vsemu posveti drugemu, ki je potreben izredne pažnje že zato, ker je popolnem neznan in za katerega ni uživala učiteljica nikakega šolskega pouka.

Saj ženska, ki se poroči, ima itak zadostno opravila v lastnem domu. Me same razvidimo že sedaj, ko imamo prost dan, kako zahrumi polno opravil na nas, da ne vemo, katerega bi se lotile. Kaj šele potem poročnim, ko se ne sukamo le v svoji izbici, ampak nam morajo ležati na sreč raznovrstne dolžnosti: vzgajanje, pospravljanje, snajenje in kuharstvo, kar nam baš v početku ne bo teklo izpod rok, a to ravno zavoljo male prakse.

Vrlina za šolo od poročene žene ne opazam nikake, zakaj učiteljica-mati, ki ne čuti v sebi toliko materinstva, da bi vzgajala sama lastne otroke, bo tudi šolskim otrokom le nekaka mačeha. Da, s kakšnim zanosom naj vzgaja tujo otročad, če ne čuti nikake vneme za one, ki so izšli iz njenega telesa? Morda je moje mišljenje v tem prestrogo, vendar se usojam misliti, da bi marsikatera poročena učiteljica poučevala zaradi mesečne plače in ne zaradi priljubljenosti do šole in šolske mladine. Poznam neko učiteljico, ki se je pred meseci izredno veselila poroke, da ji ni treba več „onegati s paglavci“. Odkar je izrekel g. Sinigaglia svoj predlog, pa je vsa navdušena za učiteljevanje po poroki. No, in kaj nudi njenemu značaju to posebno karakteristiko, ako ne ravno mesečna plača?

Toda takih, ki jim učiteljstvo in poklic, ki se po šolskih razredih le dolgočasijo, ki jih šola že v cvetoči dobi razdraži, ki delujejo le z mislijo na prvi dan v mesecu, gotovo ni le ena sama. Ni li torej bolje, da se takih odreši šole s poroko?

Ker ni med nami Slovenkami mladih brezplačnih praktikantij, ki jih je med Italijankami nad 50, so med nami bržkone za poroko ravno najmlajše učiteljice in pa one, ki se nameravajo poročiti s človekom mizernih dohodkov. Kar se tiče onih najmlajših učiteljic, mislim, da si le te želijo zakon zaradi svoje neizkušnosti, zakaj negotove so, da se sploh poroče. Pogajajo se potemtakem tjevendan za nekaj takega, česar morda nikoli ne doženejo. Ravno me smo zaradi zasigurne bodočnosti poklicane v to, da korenito preudarimo, preden se poročimo. Računati moramo tedaj z razumom in namenom in nikakor ne z golo aureolo nekdanjih blestečih iluzij in idealov.

Učiteljice, ki žele poroko, morajo slutiti tudi neko drugo možnost, namreč ono, da jih bodo vedli pred oltar morda zaradi nadaljnjega službovanja in ne zaradi njih samih. No, in ne zadostuje ta dvom sam, da bi takega zakona ne blažila ravno popolna sreča? Ni ravno ta dvom, ki bi se časih prekrasno zbuja s tajnim domnevanjem: Ni me vzel zaradi načina mojega življenja, ne zbog mojih morebitnih dušnih kreposti, ne zaradi moje nravi in značja, marveč zato, da mu prinašam denar v hišo! Ne bodimo torej nestrpne in ako zagojimo željo po zakonu, se poročajmo z zavestjo, da je tisto nepoznano zakonsko življenje v krogu lastnih otrok in ljubljene soproga lepše nego sedanje samsko. Lepše pa utegne biti tisto življenje le, če posvečamo vse svoje sile le svoji naraščajoči obitelji in ne istočasno nekemu drugemu činitelju, to je šoli, ki nas veže s svojimi dolžnostmi in postavami. Če se že ta ali ona poroči, naj se torej poroča z domišljijo, da je oboževano bitje, ne pa navaden stroj. Ako se učiteljica poroči, naj to stori z zavestjo, da ne bo dalje učiteljica. A če se boji pomanjkanja, naj bo oprezna, komu reče usodepolni „da“.

Dosedaj nisem zasledila za šolo nikakih vrlin, dasiravno mogoče marsikatera predcenjuje pred neomeženimi učiteljicami ono učiteljico, ki je postala mati. Le-tem se usojam ugovarjati, da mislim jaz obratno in predcenjujem med materami one matere, ki so bile učiteljice. Nisem zasledila za šolo od poročene učiteljice nikakih koristi, pač pa nasprotno nekaj takega, kar nazivljam za sedaj pouku neugodno. Do tega prepričanja me navaja že sam rok, da se

dvema gospodarjema ne more služiti. V kateremkoli drugem praktičnem življenju se sicer to lahko stori, ako pomislimo na možnost, da služimo drugemu, ko odelužimo prvega. V našem slučaju pa ni tako. Ob času, ko bi učiteljicamati poučevala, bi njeni lastni otroci morali biti prepuščeni tujemu vplivu. Ako bi torej pod njenim nadzorstvom tudi po poroki uspeval njen razred, bi ne uspeval njen dom. Na nikak način! Mislim namreč, da otroci — ki bi pravzaprav ne prejemali nikakih vzgojivalnih naukov, namreč bili le varovani, dozorevajo le z omejenim dušnim obzorjem. Oni bi ne čutili globokega navdušenja za nobeno stvar. Vsako njih delovanje bi bilo opravljano le s površnostjo, ki bi jih spremljala do zrele dobe. A to le zato, ker niso imeli prave vzgojiteljice, marveč le žensko, ki jih je čuvala pred nezgodo, oziraje se na njih dušni razvoj kvečjemu s pripovedovanjem polpozabljenih babjevrnih pravljic, ki zbuja jo malodušnost in praznovernost, sploh nekaj takega, kakršna je bila po notranjščini oseba, ki je vplivala nanje in ki jih ni zamogla ogreti za nikako reč, ki v kasnejšem življenju utegne postati važen problem.

To bodi povedano onim učiteljicam, ki se nanašajo po poroki na nadomestovalko, češ, saj tudi gospoda ne vzgaja sama in prepušča deco tujim osebam. To je resnica in vendar temu nasprotujem. Gospoda, ki ne uporablja svojega prostega časa z deco, marveč z izprehodi, zabavo i. dr., ne poseduje le ene dekle, marveč kuharico in postrežnico in poleg tistih posebe vzgojiteljico. Otroci so tedaj v rokah prave izprašane vzgojiteljice. Ima poročena učiteljica s svojim soprogom še toli dobro mesečno plačo, nikoli ne bo v blaginji dosegla gori omenjene gospode.

Njena plača ji bo le zadostovala, da si najme takozvano hišno, ki opravlja v hiši vse: ključničarico, sobarico, kuharico in dekle. No, ni taka oseba, ki bo v odsotnosti gospodinje učiteljice trudna in spehana od nakopičenega hišnega opravila in skrbi, ki ga ji bodo zadali gospodinjinji otroci, naj jih še duševno vzgaja in, ako potrebno, tudi doji? —

Nekdo se mi je v razgovoru skliceval na humaniteto in idealnost aktivne poročene učiteljice. To je naravnost nesmisel. Humaniteto in idealnost naj hrani za svoje domovje, za lastno rodovino. Kakšna humaniteta bi to bila, če jemlje kruh in zaslužek mlajšim učiteljicam? Kakšna idealnost je to, če mora zunaj hiše delati od zore do mraka za svojo blaginjo? Sebičnost, sebičnost je to, ne človekoljubje! In naj bi posredovala res kaka humaniteta, kje pa bi tičala učiteljčina korist za šolo onega dne, ko bi stopila v razred ozlovoljena zaradi neprijetnih družinskih razmer? Otroci bi onega dne gotovo ne odgovarjali z razboritostjo. Razvedrila bi se kvečjemu učiteljica sama.

Utegne mi kdo posesti vmes, da se isto dogaja dandanes lahko s poročenimi učitelji. Temu ugovarjam iz razloga, da moški organizem laglje prenaša toinono bol in mu je celo od koristi, da izide za par uric od doma, dočim bi ženska — zlasti v slučaju bolezni v rodovini — čutila večjo voljo za dom nego za šolo. Kako tudi ne, saj bi morala končno vendarle izprevideti, da je ob soprogovem ali otroškem ležišču najpotrebnejša materina postrežba. Prav zaradi tega sočutja pa smemo pričakovati, da bi na šolsko vodstvo enostavno pošiljala o takih neprilikah opravičenje, da je sama bolna. In kdo bi bil pri tem na škodi? Le šola, zakaj na dlani je, da uspevajo jako slabo taki učenci, ki jih učiteljica venomer zanemarlja, ostavlja je jih za eden ali dva dni substitutinj, ki z njimi samo ponavlja in mehanično poučuje, haš ker ni odgovorna za uspehe dotičnega razreda.

V pedagogiki stoji nekje nauk, naj učiteljica nima na sebi ničesa, kar učenke raztresa in zbuja njih opazovanje; niti šopkov cvetic ni dovoljeno imeti. Kako pa bi bilo takrat, ko bi stala na vzvišenem katedru noseča ženska pred deklicami? Ali bi se ta kratkokrila dekletca ne raztresala in razmišljala? ... Saj za to opazovanje bi imele dovolj časa, zakaj šolska oblast bo vendar gledala na svojo ekonomijo in najela asistentinjo noseči učiteljici kvečjemu par tednov pred porodom. In če upoštevamo, da je mnogo šolskih poslopij s skupnim vhomom za oba spola, moramo pomisliti, da bi naši doštirinajstletni dečki ne zastajali v maliciji za dekleti, pa se niti kazali v tem pogledu ravnodušne, ampak če bi si o nosečnosti učiteljice, ki so jo srečali na hodniku, ne šepetali, bi jo gotovo prerisavali, a to na vse načine in ne le učiteljice samih, marveč vse, kar utegne biti v zvezi z njimi. Saj vendar poznamo bujno do-

mišljijo naše nagajive otročadi, ki je zlasti v naši občini na polju malicije izredno podjetna in strokovnjaka.

Tudi pri tem mi utegne kdo ugovarjati, češ, saj vidijo nosečnost itak tudi doma. Res je, ali tamkaj jo opažajo hipno, le tuintam in pozabljajo nanjo, ko jim izgine izpred oči; dočim bi jo v šoli opazovali po ure in ure, a celo ob takem času, ko mora biti njihov duh pozoren, navezan na pouk in odvisen od učiteljice. Razentega pa bi se nanašale take poročene učiteljice bržkone na dobrote posameznih voditeljev in tožile in javkale, dokler bi zadobile I. razred s samimi 18. urami, kar bi brezdvomno zbuja lo nejevoljnost onih, ki bi morale morebiti za manjšo plačo delati po 28 ur na teden. Na ta način bi vladala na šoli razprtija med učiteljicami, kar je tudi proti pedagogiki.

Marsikatera mi utegne zaklicati: Kdor noče učiti nadalje kakor poročena, naj pusti in ostaja pri svojem ognjišču. O, to ni vseeno! Vsem onim, ki nasprotujejo možitvi učiteljic, je ljubše nekaj drugega, kar lahko rečemo, da bi bila pametna zahteva. In to je naša pokojnina. Zanj se potegujemo vse! Kar nam tiče, naj nam dajo, ne ono drugo, o katerem neke mislijo, da je napredno, a v resnici ni! Pokojnino si izprosimo; zanj naj se potezajo dobrohotni nam poslanci: Kadarkoli se učiteljica poroči ali kadar se zaradi dušnih nadlog ne čuti več v moči poučevati, naj zadobi pokojnino, razmerno po plači.

Me ne maramo ravno poroke; nam je le za ono, za kar smo se potezale že pred leti, t. j. za pokojnino, za katero plačujemo vsak mesec, dasi jo po sedanju postavi ne uživa skoro nobena. Slavni magistrat nam sicer namesto nje odšteva v slučaju poroke takozvano odpravnino. Ali ta nam ni ravno po volji, zakaj bolje bi nas razveseljevala ona druga, ki bi nam dobajala v obrokih. Slavni magistrat naj torej uvažuje prošnjo večine. Saj brez vzroka ne bo stopila v pokoj nobena učiteljica. A krivično bi bilo, ako dospe ovrženi zakon zopet do veljave, za one učiteljice, ki se ne poroče. In z zavistjo bi motrile kolegino, ki ima plačo in moža. Zato bi morale doseči te vsaj nekako odškodnino, kakor tudi one, ki se poroče in morajo za soprogom izven tega okraja.

Pred zaključkom mi je na umu še nekaj. Slavni magistrat nas utegne zavrniti, češ, da se pokojnina oddaja le bolnim osebam in da zahtevamo nekaj takega, kar nam ne pripada. No, kar je proti postavi, ne zahtevamo niti me. in če nam slavni magistrat zamore dokazati, da je naša zahteva prejaka in se mu vsestransko vidi bolji pouk tudi po poroki, naj le obnovi ovrženi zakon, a istodobno naj odškoduje z nekako mesečno podporo vse one učiteljice, ki bi ne mogle ali ne hotele ali se ne čutile sposobne učiteljevati tudi po poroki.

Na to se je razvila kratka debata med posameznimi učiteljicami, na kar je bil sprejet predlog tov. Gregoričeve ter se je sestavil „memorandum“, ki ga naj bi „Slovensko učiteljsko društvo“ odposlalo magistratu v rešitev. O. S.

Opomba uredništva: Priobčujemo to poročilo z izrečnim poudarkom, da nismo s tovarišico poročevalko istega mnenja. Nam se zdi prepoved možitve učiteljic neutemeljena že iz enostavnega razloga, ker je taka prepoved utesnjevanje osebne svobode. Sicer pa imajo cenjene tovarišice sedaj najlepšo priliko, da to vprašanje vsestransko rešijo. Naš list jim je na razpolago.

Narodno šolstvo v Bosni.

Bosanska vlada je šele sedaj izdala statistično poročilo o bosanskem šolstvu.

Leta 1906/7 je bilo v celi deželi samo 379 ljudskih šol v 290 krajih; vsolanij je bilo k njim 1781 občin. Javnih ljudskih šol je bilo 259, konfesionalnih 109 in zasebnih 9. Ena ljudska šola je prišla na 4138 prebivalcev. — Leta 1907/8 je bilo postavljenih 19 novih šol in leta 1908/9 drugih 19, tako da je sedaj v Bosni 417 ljudskih šol. Leta 1906/7 je bilo 235 tisoč za šolo godnih otrok, a obiskovalo ni pouka 34.887 otrok, torej nekaj več ko — 19%! Stroški za šolstvo so znašali 1.623.506 kron.

Avstrija zares vzorno skrbi za povzdigo splošne izobrazbe v Bosni in Hercegovini!

Abstinenčno gibanje na Švedskem.

Dobri uspeh alkoholne prepovedi ob času splošne stavke je pripravil osrednjo zvezo švedskih abstinenčnih društev do tega, da poizkusi z ljudskim glasovanjem o vprašanju, je li že pravi čas za uvedenje splošne alkoholne prepovedi na Švedskem ali še ne. Vsaka nad 18 let stara oseba se ima osebno poiskati in vprašati. V Stokholmu samem je glasovalo 50.000 oseb za in 30.000 proti splošni prepovedi, 15.000 oseb se je pa glasovanja vzdrgalo. Mnenje prevladuje, da bi, če bi se izvedlo glasovanje po celi državi, bila velikanska večina za prepoved.

Moravsko učiteljstvo za izboljšanje položaja.

Dne 27. pret. m. je zborovalo v Brnu nad 3000 moravskih učiteljev in učiteljic. Po daljši razpravi o položaju učiteljstva se je sprejela soglasno resolucija, da se mora učiteljstvo glede plače izenačiti z drž. in dež. uradniki v 4 najnižjih plačilnih razredih, t. j. v XI. do VIII. plač. razredu. Službena doba se mora znižati na 35 let. — Iste zahteve kakor pri nas. Da bi bil le uspeh boljši!

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonošno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrovana zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca januarja K 20.559.18.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znakmah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za laški okraj zboruje v nedeljo, dne 6. sušca t. l., ob 10. uri predpoldan v šoli na Zidanem mostu.

Dnevni red:

1. Zapisnik.
 2. Dopisi in društvene zadeve.
 3. Izvolitev 3 odposlancev za občni zbor „Zveze slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem“.
 4. Predavanje gđ. tov. H. Rigerjeve: „O prirodopisnem pouku“.
 5. Slučajnosti in nasveti.
- Z ozirom na to, da se vrši občni zbor „Zveze“ dne 3. aprila 1910 v Celju, je bilo treba predglašiti zadnji sklep glede prihodnjega društvenega zborovanja.

K obilni udeležbi vljudno vabi

o d b o r.

Srednješolski vestnik.

** Avstrijske srednje šole obiskuje v šolskem letu 1909/10 skupno 143.386 učen- cev, in sicer 95.319 učenecv gimnazije (všte- tih je 2689 učenek) in 48.067 učenecv realke.

** Za ustanovitev slovenske realne gimnazije v Celju se v daljšem članku zavzema „Sloga“. Novi tip srednjih šol, realne gimnazije, ki ga je lani uvedlo naučno mini- strstvo, ima to prednost, da gredo dijaki lahko po zrelostnem izpitu na vseučilišče ali pa na tehniko.

** Novi slovenski šolski knjigi sta dr. Jakob Sketova čitanka za prvi razred srednje šole in prof. Jos. Westrova čitanka za prvi razred dekliškega liceja, ki sta obe od naučnega ministristva odobreni.

** Znamenit učenjak je vsekakor gi- mnazijski profesor dr. H. Scheidel v Zagrebu. Izdal je za prvi razred hrvaških srednjih šol nemško učno knjigo, v kateri na strani 26 v članku „Die Slaven in Oesterreich-Ungarn“ čitamo: V Avstro-Ogrski prebiva čez 19 milj. Slovanov. Hrvati stanujejo v Istri, v Hrvat- skem, v Slavoniji in Dalmaciji. — Prebivalci Zagreba govorijo hrvatski. Prebivalci Češke ljubijo cesarja. Slovenci na Štajerskem, Ko- roškem, Kranjskem in v Istri ljubijo petje. Glavno mesto Štajerske je Gradec. Poljaki in Malorusi prebivajo v Galiciji, Šleski, na Ogr- skem, Bolgarji v Banatu in na Sedmograškem.

** Nekaj o beljaški gimnaziji. V „Narodnem Dnevniku“ čitamo: Približno pred tremi meseci se je pojavilo v „N. Dn.“ med koroškimi novicami ogorčenje, češ, škandal je, da se slovenski dijaki na gimnaziji v Beljaku poučujejo v materinščini po nemško. Krivda se je obenem vračala na učitelja slovenščine, pa

Raznoterosti.

× **Zabava „boljših krogov“.** V Parizu je prepovedala policija zasebno predstavo, pri kateri so kazali 30 živih ženskih slik, 16 do 18 let starih nagih deklet. Podjetnik je najel dvorano za dve predstavi, a že prva se ni obnesla, ker jo je policija preprečila. Vse osebe, „žive slike“, podjetnik in krog 150 žensk in moških, ki so se udeležili predstave, se bodo zagovarjale zaradi prestopka proti pravosti.

× **Kaj je mož svoji ženi?** Če je lepa in mlada kakor spomladansko jutro, a brez misli kakor zimska noč, tedaj jej je gospodar kakor tudi vsaki drugi svoji stvari. Ako je divna kot angel, a zlobna kakor vrag ali bogata kakor Krez, potem jej je suženj kakor vsak slabič višjemu in močnejšemu od sebe. Če je pametna kakor on, a je boljša od njega, tedaj jej je veren soprog in prijatelj. Obrijentalci so že po naravi gospodarji svojih žen, a jim vendar služijo; prebivalci zahodnih dežel so po odgoji njih oboževalci, pravzaprav pa jih imajo v življenju za največje sužnje. Pri nas Slovanih so pa tudi že moški, ki niso svojim ženam niti gospodarji, niti sluga, pa tudi one niso njim sužnje, niti pokroviteljice; tu sta si mož in žena enakopravna: človek bodočnosti.

× **Nevestina podveza.** Med nižjimi sloji v Parizu je nekam čuden običaj, pravzaprav šala, ki je nihče ne zameri. Pri ženitovanskim gostiji ukrade namreč prvi ženinov drug mladi nevesti podvezo z nogavice. Navadno je nevesta tako pametna, da nič ne opazi. Drugače pa je bilo na gostiji, ko se je nedavno poročila gospodična Pommier, hči gostilničarja v pariškem predmestju. Gostovanje je bilo v gostilni in vsi so že pili čez mero, med njimi tudi ženin. Ko je tedaj opazil, da je za to določeni mladenič izginil pod mizo, nakar se je kmalu njegova mlada ženka prestrašeno stresla ter zakricala, se ženin ni mogel premagovati, temuč je neusmiljeno osuval „podvezinega tatu“ s črevlji v obraz, da mu je nos prebil ter mu izbil oko, da so ga morali prepeljati v bolnišnico. Po moža pa je prišel policaj ter ga kljub pretresljivi prošnji mlade ženske odvedel v zapor. Žalostna prva noč v zakonu!

× **Jajca** so sirova ali mehko kuhana eno najizbornejših živil. Trdo kuhana so neprebavljiva, ako jih poiznamo v velikih kosih; ako jih pa dobro prežvečimo, jih želodec ravno tako lahko prebavi kakor mehko kuhana. Beljak je lažje prebavljiv, kot rumenjak; prvi obstoji iz 14 delov kemično čistega beljaka na 86 delov vode, poslednji iz beljaka in nekaterih tolšč. Jajce zadostuje samo, da da mladi ptici vse v ustvarjenje njegovega telesa potrebne sestavine, pri čemer pa gre v porabo tudi velik del jajčje lupine. Ako bi dajali otrokom pojesti z jajcem tudi fino zmleto jajčjo lupino bi jim dajali s tem jako veliko vredno jed, ki bi pospeševala zlasti rast zobovja in kosti. Sirova ali mehko kuhana jajca so za slabokrvne, bledične, rekonvalescente, doječe ženske jako priporočljiva. Takozvane „jajčje jedi“, ki se pripravljajo iz jajc z malo moke in veliko masti, veljajo splošno za težko prebavljive. In so tudi, ako jih ne jemo s kruhom in ako jih dobro ne prežvečimo. Nasprotno so jedila z veliko moke, ne preveč masti, a s soljo in poprom priporočljiva in morali bi jih na deželi veliko pogostejše uživati, namesto manj redilnega, težko prebavljivega krompirja.

Lista uredništva.

R. M.: Porabimo. Nadaljujte — Na Goriško „Gorici“ odgovorimo prihodnjič. — V Trst: Porabimo danes teden. — A. S.: Porabimo. — V toliminski okraj: Nam ni znano, je li dobiva kaka kronovina od države direktno denarno podporo. Mislimo, da ne. Vemo pa, da se začne v prihodnjem zasedanju državnega zbora velika akcija v ta namen. — 333: Tako sodelovanje je odločno prepovedano (§§ 78. in 79. novega šol. in učnega reda.) Preberite te določbe!

Uradni razpisi učiteljskih služb.

St. 386. **Kranjako.** 93 1—1
Na petrazredni ljudski šoli v Cerkljah se razpisuje s tem učiteljska služba v začasno nameščenje. Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim putem do 20. februarja 1910. C. kr. okr. šolski svet v Krškem, dne 3. februarja 1910.

St. 226. 89 1—1
Na trirazredni ljudski šoli v Semiču se razpisuje učno mesto v stalno nameščenje. Zadostno opremljene prošnje naj se semkaj vlagajo do 20. februarja 1910. Moški prosilci imajo prednost. C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 19. januarja 1910.

St. 61. **Štajersko.** 92 1—1
Na štiritrazredni v drugem krajnem razredu stoječi ljudski šoli v Negovi, šolski okraj Gornja Radgona, se o Veliki noči 1910 namestita stalno dve učiteljski službi (mesto učitelja in učiteljice). Obeh deželnih jezikov popolnoma zmožni prosilci oziroma prosilke za eno teh mest naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim putem do 10. marca 1910 pri krajnem šolskem svetu v Negovi, pošta Ivanjci. Okrajni šolski svet Gornja Radgona, dne 5. februarja 1910.

St. 2228. **Goriško.** 90 1—1
V tolimskem šolskem okraju se razpisujejo sledeča stalna učiteljska mesta:
a) nadučitelj dvorazrednic: Breginj, Dreženca, Grahovo, Podbrdo;
b) učitelj-voditelj enorazrednic: Borjana, Bukovo, Čadrg-Laz, Gorje, Idrsko, Kal, Lazec, Log, Logje-Robidišče, Nemškirot, Novaki, Orehek, Otalež, Pečine, Plužne, Polie-Vrh, Poljubinj, Ponikve, Podbela, Ravna, Rut, Sela-Log, Slap, Smast, Strmec, Sužid, Stržišče, Trebuša, Št. Viška gora;
c) učitelj štiritrazrednic v Bovcu;
d) učiteljice štiritrazrednic v Kobaridu, dvorazrednic na Srpenici in na Žagi.
Rešeno opremljene prošnje naj se predpisanim putem 4 tedne po razpisu v uradnem listu „Osvetovatore Triestino“ pri c. kr. okr. šolskem svetu v Tolminu.
Opomni se, da so vsa gornja mesta že začasno zasedena.
C. kr. okrajni šolski svet v Tolminu, dne 24. januarja 1910.

Srečen vse žive dni,
Vsaka mu jed diši,
Nikdar bolan:
Kdor vživa

Najboljši želodčni likér!

Sladki in grenki.

Ljudska kakovost liter K 2-40
Kabinetna kakovost . . . 4-80
Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

Nasim rodbinam priporočamo 48
- **Kolinsko cikorijo** -

Gramofone in fonografe

z najboljšimi in najcenejšimi ploščami in valjarji preskrbuje **zastoj** in na mesečne obroke od 2 K naprej slov. reg. trdka

ZINAUER & Co., Sv. Jakob
v Slov. Goricah. 62 12—12
Cenovniki zastoj in poštne prosto.

Marija Tičar

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 26
priporoča slavnemu učiteljstvu in pisarniškim predstojništvom svojo na novo otvoreno in bogato opremljeno trgovino s popirjem in vsemi šolskimi potrebščinami. 12—1

Premierl & Jančar

Ljubljana, Dunajska cesta št. 20.
Lastni izdelki oljnatih barv, lakov, fir-
: nežev in steklarskega kleja. :
Velika zaloga kemičnih in rudniških barv.
Barv za umetnike. Vse potrebščine za slikarje in pleskarje. Točna postrežba, cene nizke. Za obilna naročila se pripravljamo.
: PREMIERL & JANČAR :
trgovina oljnatih barv na drobno in debelo.

Ivan Soklič

v Ljubljani
Pod Trančo štev. 2

priporoča cenj. učiteljstvu svojo veliko in bogato zalogo 12—2

klobukov, slamnikov,
čepic, peres itd.
vse po najnižjih cenah.

Avgust Agnola

Ljubljana, Dunajska cesta 13

priporoča svojo bogato zalogo 52—4
stekla, porcelana, svetilk, okvirov, šip itd.
Tintnike za šolske klopi, kakor tudi aparate za fizikalne polzkušnje.
Prevzema vsa v to stroko spadajoča dela.

restavracijo

kakor tudi moderno opremljeni in ceneni

hotel „Južni kolodvor“

nasproti kolodvoru in

hotel „TRIGLAV“

v Bohinjski Bistrici.

Krasna lega, največji komfort, planinsko letovišče.

A. Seidel,

12—11 restavrat.

Slavnim šolskim vodstvom in gg. učiteljem vljudno priporočam svojo

izvrstno urejeno

knjigoveznico.

Izvršujem vsa v knjigoveško stroko spadajoča dela.

Za šolske in druge knjižnice sem upe-ljal posebno trpežno in lično vezavo, namreč v celo močno platno ravno za isto ceno kakor do sedaj pol platno.

Pri večjih naročilih 10% popusta.

Za mnogobrojna naročila se pripravljamo

Anton Janežič

knjigovez 12—4

Ljubljana, Florijanske ulice 14.

Jernej Bahovec

trgovina s papirjem
poleg Prešernovega spomenika

priporoča slavnemu učiteljstvu in d-
gemu občinstvu svojo bogato zalogo

šolskih potrebščin, papirja, zvezkov,
šolskih knjig, pisalnega in risalnega
orodja, umetnin, trgovskih knjig, raz-
glednic itd. 26—4

ANTON BAJEC

umetno in trgovsko vrtnarstvo
v Ljubljani, Pod Trančo
se priporoča slav. občinstvu za
obilno naročbo. Vedno sveže
cvetje za šopke in vence, raz-
novrstne zelene cvetice v loncih
itd. itd. Jako okusna izvršba.

Naročila se izvršujejo
točno in solidno, na
deželo z obratno po-
što. — Cene nizke.
12—2

Blagovolite pisati po vzorce!

V. J. Havliček a bratr
v Poděbradech na Češkem

: : izvozni dom modnega sukna in rokodelnega blaga : :
priporoča v splošno priznani najboljši kakovosti
blago za plesne obleke, opreme za neveste
damast, kanafas, Havličkovo blago,
robce, brisače, namizne in kavne gar-
niture, platno. 26—6

Modno blago, sukno, cefir.

Vzerci franko. — Tu dobite najboljšo.

1 kos Havličkovega blaga „Kve-
tuse“ 23 m za 16 kron.

1 kos Havličkovega blaga 15 m
za 10 kron 50 vin.

1 zavoj 40 m
ostankov letnih
in zimskih okusno
združenih za 18 K.

Franko po povzetju.

Od teh ne po-
šiljam vzorcev.

Le pri nas
vse dobro.

Slav. šolskim vodstvom in
pisarniškim predstojništvom
vljudno naznanjam, da sem
otvoril bogato opremljeno

trgovino

s papirjem in šolskimi po-
trebščinami.

Blago najboljšo. Cene najnižje.

Vzorci na zahtevo.

Z odličnim spoštovanjem

DRAGOTIN LAPAINE

Idrija.

Peter Cotič

čevljarški mojster,

Gorica, v Raštelju 32.

Zaloga vsakovrstnih
čevljev za odrasle in
otroke. 6—5

Sprejemam naročila tudi z dežele
in jih pošiljam po pošti.

Cene zmerne — delo lično.

Najbolj varno naložen denar je v slovenski mestni hranilnici ljubljanski.

Stanje hranilnih vlog:
nad 36 milijonov kron.

Rezervni zaklad:
nad 1 milijon kron.

Za varnost denarja je porok zraven rezervnega zaklada mestna občina Ljubljanska z vsem premoženjem in vso svojo davčno močjo. V to hranilnico vlagajo sodišča denar mladoletnih otrok in varovancev ter župnišča cerkveni denar.

Mestna hranilnica ljubljanska sprejema hranilne vloge vsak dan od 8.—12. dopoldne, in jih obrestuje po 4 1/4% ter pripisuje nevzdržene obresti vsakega pol leta h kapitalu. Dne 1. in 16. vloženi denar se obrestuje takoj. Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica iz svojega in ga vlagatelj ne zaračuni.

Denar se lahko pošilja tudi po pošti. Sprejemajo se tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje prenehalo.

Posoja se na zemljišča po 4 3/4% na leto. Z obrestmi obenem plača vsak dolжник toliko na kapital, da znašajo obresti in to odplačilo skupaj ravno 5% izposojenega kapitala. Na ta način se ves dolg poplača v 62 1/2 leta. Kdor plačuje 6% izposojenega kapitala, poplača dolg že v 33 letih. Dolжник more svoj dolg poplačati tudi poprej, ako to hoče. Posoja se tudi na menice in vrednostne papirje.

Mestna hranilnica ljubljanska izdaja lične domače hranilnike proti vlogi 4 kron, ki se takoj obrestujejo. Priporočamo jih zlasti staršem, da z njimi navajajo otroke k varčnosti. — V podpiranje slovenskih trgovcev in obrtnikov upeljala je ta slovenska hranilnica tudi kreditno društvo.

12—6

Mestna hranilnica ljubljanska je v lastni palači
v Prešernovi, prej Slonovi (Elefantovi) ulici št. 3.

„Živi človek po smrti dalje?“

Na to velevažno vprašanje daje točen odgovor knjižica, v kateri je naše daljno življenje po smrti na eksperimentalni podlagi neovrgljivo dokazano in prepričevalno zasigurano.

II. izdaja velja samo 50 h v poštinih znamkah.

Knjižica se vsakemu tovarišu najtopleje priporoča, ker ojači veselje do težkega našega poklica, krepi duha k napredku in obvaruje žalostnega in obupanega človeka pred samoumornostjo.

Cena 1 K.

Naroči se pri:

Cena 1 K.

T. KUNSTIČU v KONJICAH

Cena 1 K.

(Spod. Štajersko.)

Cena 1 K.

Valentin Lapajne

—: pred šolo v Idriji —:

priporoča svojo bogato zalogo vseh risalnih in pisalnih potrebščin, kakor tudi zalogo vseh učnih knjig za ljudsko šolo in realko.

Velika izbira razglednic mesta Idrije in idrijskega rudnika.

Modna in športna trgovina

Modna in športna trgovina

P. MAGDIČ, LJUBLJANA

Nasproti glavne pošte.

Svilnato blago, baržuni, pliši in tenčice, čipkasto blago, žipe, vložki, svilnate vezanine, Jabots, fichus, damski ovratniki in kravate, svilnati in baržunasti trakovi, pozamentirja, porte, žnore, resice, krepince, krepki in flori za žalovanje.

Šerpe iz svile in čipk.

Oprava za novorojenčke, posteljne podloge in odeje za vozičke, sukanec za šivanje, pletenje in vezanje. Dišave, mila in ustna voda. Narodne vezanine, zastave, trakovi in znaki i. t. d.

52—3

Perilne, volnene in svilnate

bluze

spodnja krila iz batista, klota, listra in svile, hišne halje, predpasniki, vse vrste damskega perila, moderci, pasovi, rokavice, domači čevlji, galoše, nogavice, solčniki, dežniki, strikane jope, čepice in gamaše za šport, žepni robci, kopalno perilo.

Posebni oddelek v I. nadstropju za **damske klobuke, slamnike**, oblike in vse nakitne predmete za klobuke, pajčolani, **kitničarja** in delavnica za moderniziranje klobukov, žalni klobuki vedno na skladišču i. t. d.

Oddelek za gospode:

Klobuki, cilindri, slamniki, čepice.

Srajce, spodnje hlače, spalne srajce, predprsniki, ovratniki, zapestnice, žepni robci, nogavice, rokavice, kravate, naramnice, podveze, dr. Jagrovo zdravstveno perilo, dežniki, dežni plašči, galoše, gamaše, odeje za potovanje, palice, ščetke za obleko, lase in zobe. Za turiste: pelerine, nahrbtnike, dokolenice, gamaše, plezalni čevlji, palice, vrvi, cepini, dereze, aluminijeve posode, thermos. **Potrebščine za sankanje, tenis in lovce.** — Sokolske potrebščine.

Nasproti glavne pošte.

Učiteljska tiskarna priporoča sledeče knjige:

Učne načrte za Kranjsko za eno- in dvorazrednice po —50
od tri- do osemrazrednice po —60
Načela za obči načrt ponavljalne šole —25
Cesarska pesem, četveroglasna —14
Brunet, Telovadba, najnovejša izdaja 4—
Adamič, Slava cesarju Francu Jožefu I. 4—
Besedilo k Adamičevi spevoigri —10
Štupar, O prvinah in spojinah 1-50
Dr. E. Bretl, Kako si ohranimo zdrave in trdne zobe —20
Izvršilni predpis k dok. šol. in uč. redu 1-20
Učit. pokojninski zakon za Kranjsko —20

Mladinski spisi:

A. Rapč: Mladini I. 1—
J. Slapšak: Spisi Mišjakovega Julčka I. 1—
E. Gangl: Zbrani spisi za mladino I. 1—
A. Rapč: Dane 1—

Telefon št. 118.

Poštna hranilnica št. 76.307.

Učiteljska tiskarna

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

Gradišče št. 4 Ljubljana Gradišče št. 4

priporoča sl. krajnim šol. svetom, šol. vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine iz svoje zaloge

Ceniki se pošiljajo zastonj in franko. Tudi vse tiskovine za županstva ima tiskarna v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko in litografsko stroko spadajoča dela ter jih izvrši točno, okusno in po solidnih cenah. Tiskanje muzikalij in časopisov.

Učiteljska tiskarna priporoča sl. šol. vodstvom in gg. učiteljem razun vseh najnovejših tiskovin za ljudske in meščanske šole posebno:

Razne napise na lepenki. Vse vrste poštne tiskovine za šolsko uporabo. Vse uradne in vse knjigovodstvene tiskovine za obrtno-nadaljevalne šole, prirejene po strok. učit. g. H. Podkrajšku. Vse tiskovine za otroške vrtce. Razne mape za uradne spise, za šol. matico iz posameznih listov, za zbirko normalij itd. Spominske liste za dečke in deklice, izdane od Slovenske šolske matice. Podkladke, ovojni papir, pivnik, pisemski papir za šolsko uporabo.